

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет психології
Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

Дойчик М.В.

ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

**Методичні вказівки
для семінарських занять
для студентів спеціальності 081 – Право
освітньої програми «Міжнародне і
європейське право»**

Івано-Франківськ,
2022 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою філософії, соціології та релігієзнавства факультету психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОЗРОБНИК Методичних вказівок для семінарських занять з навчальної дисципліни «Цінності європейської цивілізації»: Дойчик Максим Вікторович – докторт філософських наук, професор, завідувач філософії, соціології та релігієзнавства

Методичні вказівки для семінарських занять схвалена на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
(протокол № 1 від 26 серпня 2022 року)

Затверджено Вченою радою факультету психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(протокол № 1 від 30 серпня 2022 року)

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 081 – ПРАВО
ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «МІЖНАРОДНЕ І ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО»

**Семінар № 1. ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ТА ЇХНІ
ІДЕЙНІ ВИТОКИ (4 год.)**

1. Поняття «європейські цінності».
2. Цінності європейської цивілізації та їхні ідейні витoki. Принцип індивідуалізму.
3. Ідеї гідності, свободи, справедливості у сократичних діалогах Платона.
4. Специфіка розуміння ідей свободи, гідності, справедливості, громадянського служіння у поглядах Аристотеля. Пайдея.
5. Людяність, людинолюбство, гідність, свобода, рівність, справедливість, громадянське служіння у філософії стоїцизму (Цицерон, Сенека, Епіктет, Марк Аврелій).

Література

1. Всесвітнє дослідження цінностей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.worldvaluessurvey.org/>
2. Декларація принципів толерантності (прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО 16 листопада 1995 року) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.religion.in.ua/9292-deklaraciya-principiv-tolerantnosti-zatverdzhena-rezolyuciye-yu-generalnoyi-konferenciyi-yunesko-16-listopada-1995-roku.html>
3. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Ассамблеї ООН від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Договір про заснування Європейської Спільноти [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99_4_017#Text
5. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
6. Дойчик М.В. Ідея гідності людини у сократичних діалогах Платона *Гілея. Науковий вісник*. 2015. Вип. 102 (10). С. 305 – 309.

7. Дойчик М.В. Гідність людини у філософії стоїцизму. *Гілея. Науковий вісник*. 2009. Вип.. 17. С.203 – 212.
8. Дойчик М.В. Толерантність як вияв гідності нації. *Гілея. Науковий вісник*. 2008. Вип. 15. С. 273 – 280.
9. Євробарометр [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/General/index>
10. Європейське дослідження цінностей [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.europeanvaluesstudy.eu/>
11. Європейське соціальне дослідження [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.europeansocialsurvey.org/>
12. Йосипенко С. Європа як філософська тема і політична проблема. *Філософська думка*. 2010. № 1. С. 76-88.
13. Історія європейської ментальності / За ред. Петера Дінцельбахера. Переклав з нім. Володимир Кам'янець. Львів: Літопис, 2004. 720 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
https://chtyvo.org.ua/authors/Dintselbakher_Peter/Istoriia_evropeiskoi_mentalnosti/
14. Крепон Марк. Європейські іншості. *Філософська думка*. 2010. № 1. С. 89-99. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://journal.philosophy.ua/sites/default/files/library/files/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%BD%20%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%BA%20%282010%20%E2%84%961%29%20%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%D1%96%D0%BD%D1%88%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>
15. Комісар Л., Чехун Н. Концепт «Європейські цінності» в міждисциплінарному вимірі: рефлексія і практика. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2018. №1(27). С.54-59. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/13057>
16. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій. Навч. посібник. 4-те вид. К.: Либідь, 2002. 384 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%95%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%90%20%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%20%D0%9C%D0%B0%D0%B%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2.pdf>

17. Марк Аврелий. Наедине с собой. Размышления / пер. с древнегреч. А. Добровольского. Киев; Черкасы: «Реал», 1993. 148 с.
18. Онуфрієнко Н.О. Європейські цінності у професійній підготовці вчителів історії. *Точка зору*. С.134-137. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/98285/32-Onufrienko.pdf?sequence=1>
19. Попович М.В. Поверхневі і глибинні ціннісні зв'язки. Європейська система цінностей [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://filosof.com.ua/elektronna_biblioteka
20. Сенека, Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія / пер. з лат. А. Содомори. Київ: Основи, 1999. 603 с.
21. Сахань О.М., Шевчук Н.В. Європейські цінності як запорука процвітання: український вибір. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2018. №2(37). С.177-196. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/133580>
22. Цінності об'єднаної Європи. Київ: ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив», 2013. 45 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://parlament.org.ua/upload/docs/European_Values.pdf
23. Чекаленко Л., Васильєва М. Європейські цінності, що засновані на духовній, моральній та історичній спадщині народів Європи. *Зовнішні справи. Політичні науки*. №10. С.14-17. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://elibrary.ivinas.gov.ua/102/1/Zovnishni%20spravy%20%202013%20%2010%20_Yevropeys%CA%B9ki%20tsinnosti%2C%20shcho%20zasnovani%20na%20dukhovniy%2C%20moral%CA%B9niy%20ta%20istorychniy%20spadshchyni%20narodiv%20Yevropy.pdf
24. Хартія засадничих прав Європейського Союзу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>
25. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи: монографія. Київ : ВЦ «Академія», 2014. 208 с. <http://www.enpui.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5183/zinnosti.pdf;jsessionid=B83DAD2A81100698787E446E93FE1E62?sequence=1>
26. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2019). The Idea of Dignity in Contemporary Scientific Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 2(2), 3-12. <https://doi.org/10.15421/341919>

Семінар № 2. ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ У СВІТЛІ ФІЛОСОФІЇ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ, ВІДРОДЖЕННЯ ТА ІДЕЙНИХ ЗДОБУТКІВ РЕФОРМАЦІЇ (4 год.)

1. Християнська апологетика та її роль у формуванні цінностей європейської цивілізації (Юстин Мученик, Климент Олександрійський, Афінагор Афінянин, Оріген, Тертуліан та ін.).
2. Концептуальне окреслення цінностей європейської цивілізації у християнській патристиці (Афанасій Великий, Василь Великий, Григорій Богослов, Іван Золотоустий).
3. Ідеї Аврелія Августина та їх значення для формування цінностей європейської цивілізації. Принцип егалітаризму.
4. Особливості концептуалізації цінностей європейської цивілізації у філософії доби Відродження.
5. Вплив Реформації на формування цінностей європейської цивілізації (Мартін Лютер, Жан Кальвін). Ідеї моральної автономності людської особистості, свободи совісті, професії як критерію гідності.

Література

1. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
2. Дойчик М. В. Юстин Мученик: перший досвід філософського осмислення християнського розуміння гідності. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: Філософія.* 2018. Вип. 806. С. 132–138.
<http://www.philosophy.chnu.edu.ua/res//philosophy/806.pdf>
3. Дойчик М.В. Антиномічний вимір гідності людини у християнській філософії Аврелія Августина. *Гілея. Науковий вісник.* 2013. Випуск 75 (№8) . С.269-272.
4. Дойчик М.В. Ідея гідності людини в європейському ренесансному гуманізмі. *Гілея. Науковий вісник.* 2010. Вип. 40. С.125 – 131.
5. Doichyk M. Protestant view on Human Dignity from the perspective of Max Weber's methodological individualism: social potential. *Релігія та Соціум: міжнародний часопис.* 2018. № 1-2 (29-30). С. 71–77.
https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25687/1/O_Shepetyak_RTS_KUBG.pdf
6. Історія європейської ментальності / За ред. Петера Дінцельбахера / Переклав з нім. Володимир Кам'янець. - Львів: Літопис, 2004. – 720 с.

[Електронний ресурс]. Режим доступу:

https://chtyvo.org.ua/authors/Dintselbakher_Peter/Istoriia_evropeiskoi_mentalnost_y/

7. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій. Навч. посібник. 4-те вид. К.: Либідь, 2002. 384 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%95%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%90%20%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%20%D0%9C%D0%B0%D0%B%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2.pdf>

Семінар № 3. ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ У ФІЛОСОФІЇ НОВОГО ЧАСУ (4 год.)

1. Цінності людини та суспільства у філософії Нового часу (Рене Декарт, Френсіс Бекон, Джон Лок). Принцип толерантності.
2. Раціоцентрично-утилітарний підхід Томаса Гобса до осмислення цінностей європейської цивілізації.
3. Ідеали Просвітництва та їх значення для становлення європейської цивілізації.
4. Особливості розуміння цінностей європейської цивілізації у філософії Жана-Жака Русо.
5. Імануїл Кант та цінності європейської цивілізації.

Література

1. Берлін І. Чотири есе про свободу [Текст] [Текст]. К.: Основи, 1994. 272 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2016/Berlin_1994_272.pdf
2. Гаєк Ф. Конституція свободи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://shron3.chtyvo.org.ua/Haiek_Fridrikh/Konstytutsiia_svobody.pdf?
3. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
4. Дойчик М. В., Гоян І. М. Егалітаристський підхід до розуміння гідності людини у соціально-етичній концепції Джона Локка. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2018. Вип. 138 (11). Ч.2. Філософські науки. С. 12–16.

5. Дойчик М.В. Ідея гідності у філософській Томаса Гоббса. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. К. : «Видавництво «Гілея», 2018. Вип. 132 (5). С. 150 – 156.
<http://gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=158>
6. Дойчик М.В. Ідея гідності у філософії Ж.-Ж. Руссо та її значення для сучасності. *Практична філософія*. 2018. № 2 (68). С. 53-61.
7. Дойчик М.В. Категорія “гідність” у філософії Іммануїла Канта. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. 2011. Випуск 14. С.87 – 92.
8. Історія європейської ментальності / За ред. Петера Дінцельбахера. Переклав з нім. Володимир Кам'янець. Львів: Літопис, 2004. 720 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
https://chtyvo.org.ua/authors/Dintselbakher Peter/Istoriia_evropeiskoi_mentalnost_y/
9. Кант І. Критика практичного розуму / пер. з нім., прим. та післям. І. Бураковського ; наук. ред. А. Єрмоленко. Київ: Юніверс, 2004. 240 с.
10. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій. Навч. посібник. 4-те вид. К.: Либідь, 2002. 384 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%95%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%90%20%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%20%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2.pdf>
11. Doichyk M. Cultivating dignity in Jean-Jacques Rousseau's social-ethical conception: gender aspect. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські науки*. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2018. Випуск 21. С.16-22. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/4789>
12. Doichyk M. Protestant view on Human Dignity from the perspective of Max Weber's methodological individualism: social potential. *Релігія та Соціум: міжнародний часопис*. 2018. № 1-2. (29-30). С. 71–77.
https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25687/1/O_Shepetyak_RTS_KUBG.pdf
13. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2021). Epistemological Premises for the Concept of Dignity in John Locke's Philosophical Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 4(1), 3-12.
<https://doi.org/10.15421/342101>

Семінар 4. ІНДИВІДУАЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ІДЕЇ ГІДНОСТІ, РІВНОСТІ, СВОБОДИ, СПРАВЕДЛИВОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ ХІХ-ХХ ст. (2 год.)

1. Європейські цінності у світлі у філософії Артура Шопенгауера.
2. Етико-екзистенційний вимір розуміння гідності людини у поглядах Сьорена К'єркегора.
3. Метафізика гідності людської особистості у творчості Федора Достоєвського.
4. Гідність особистості у світлі філософського ідеалізму Памфіла Юркевича.
5. Некласичний вимір розуміння європейських цінностей у філософії Фрідріха Ніцше.
6. Євроскептицизм Освальда Шпенглера та цивілізаційний оптимізм Арнольда Тойнбі.

Література

1. Договір про заснування Європейської Спільноти [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text
2. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
3. Дойчик М. В. Гідність генія у філософській творчості А. Шопенгауера. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2016. Вип. 111 (8). С. 249–254.
4. Дойчик М. В. Гідність особистості у світлі філософського ідеалізму П. Юркевича. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2015. Вип. 100 (9). С. 116–121.
5. Дойчик М. В. Етико-екзистенційний вимір розуміння гідності людини у філософській творчості С. К'єркегора. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2016. Вип. 107 (4). С. 172–177.
6. Дойчик М. В. Ідея гідності у філософській творчості Ф. Ніцше. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2016. Вип. 105 (2). С. 252–257.
7. Дойчик М. В. Трактатування духовності як основи гідності людини у філософії А. Шопенгауера. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. Серія «Філософія»*. 2016. Вип. 20. С. 51–57.
8. Історія європейської ментальності / За ред. Петера Дінцельбахера. Переклав з нім. Володимир Кам'янець. Львів: Літопис, 2004. 720 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Dintselbakher_Peter/Istoriia_evropeiskoi_mentalnost

[y/](#)

9. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій. Навч. посібник. 4-те вид. К.: Либідь, 2002. 384 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%95%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%90%20%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%20%D0%9C%D0%B0%D0%B%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2.pdf>
10. Рікер Поль. Право і справедливість. К.: Дух і літера. Київ, 2002. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://194.106.216.224:8080/uploads/files/7080/Pol_Riker_Pravo_i_spravedlyvist.pdf
11. Роулз Дж. Справедливість як чесність [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/307/26.pdf>
12. Хартія засадничих прав Європейського Союзу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>

Семінар № 5. БАЗОВІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ТА ЇХ ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (4 год.)

1. Свобода.
2. Гідність.
3. Правова держава.
4. Демократія.
5. Громадянськість.
6. Толерантність.
7. Справедливість.
8. Солідарність.

Література

1. Всесвітнє дослідження цінностей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.worldvaluessurvey.org/>
2. Декларація принципів толерантності (прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО 16 листопада 1995 року) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.religion.in.ua/9292->

[deklaraciya-principiv-tolerantnosti-zatverdzhena-rezolyuciyeu-generalnoyi-konferenciyi-yunesko-16-listopada-1995-roku.html](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015)

3. Загальна декларація прав людини. Принята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Ассамблеї ООН від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Договір про заснування Європейської Спільноти [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text
5. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
6. Дойчик М.В. Толерантність як вияв гідності нації. *Гілея. Науковий вісник*. 2008. Вип. 15. С. 273 – 280.
7. Євробарометр [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/General/index>
8. Європейське дослідження цінностей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.europeanvaluesstudy.eu/>
9. Європейське соціальне дослідження [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.europeansocialsurvey.org/>
10. Йосипенко С. Європа як філософська тема і політична проблема. *Філософська думка*. 2010. № 1. С. 76-88.
11. Історія європейської ментальності / За ред. Петера Дінцельбахера. Переклав з нім. Володимир Кам'янець. Львів: Літопис, 2004. 720 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Dintselbakher_Peter/Istoriia_evropeiskoi_mentalnosti/
12. Крепон Марк. Європейські іншості. *Філософська думка*. 2010. № 1. С. 89-99. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://journal.philosophy.ua/sites/default/files/library/files/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%BD%20%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%BA%20%282010%20%E2%84%96%29%20%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%D1%96%D0%BD%D1%88%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>
13. Комісар Л., Чехун Н. Концепт «Європейські цінності» в міждисциплінарному вимірі: рефлексія і практика. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2018. №1(27). С.54-59. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/13057>

14. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій. Навч. посібник. 4-те вид. К.: Либідь, 2002. 384 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%95%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%90%20%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%20%D0%9C%D0%B0%D0%B%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2.pdf>
15. Онуфрієнко Н.О. Європейські цінності у професійній підготовці вчителів історії. *Точка зору*. С.134-137. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/98285/32-Onufrienko.pdf?sequence=1>
16. Попович М.В. Поверхневі і глибинні ціннісні зв'язки. Європейська система цінностей [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://filosof.com.ua/elektronna_biblioteka
17. Сахань О.М., Шевчук Н.В. Європейські цінності як запорука процвітання: український вибір. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2018. №2(37). С.177-196. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/133580>
18. Цінності об'єднаної Європи. Київ: ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив», 2013. 45 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://parlament.org.ua/upload/docs/European_Values.pdf
19. Чекаленко Л., Васильєва М. Європейські цінності, що засновані на духовній, моральній та історичній спадщині народів Європи. *Зовнішні справи. Політичні науки*. №10. С.14-17. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://elibrary.ivinas.gov.ua/102/1/Zovnishni%20spravy%20%202013%20%2010%20_Yevropeys%CA%B9ki%20tsinnosti%2C%20shcho%20zasnovani%20na%20dukhovniy%2C%20moral%CA%B9niy%20ta%20istorychniy%20spadshchyni%20narodiv%20Yevropy.pdf
20. Хартія засадничих прав Європейського Союзу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>
21. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи: монографія. Київ : ВЦ «Академія», 2014. 208 с.

<http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5183/zinnosti.pdf;jsessionid=B83DAD2A81100698787E446E93FE1E62?sequence=1>

22. Prepotenska, M., Ovsiankina, L., Smyrnova, T., Rasskazova, O., Cherednyk, L., & Doichyk, M. (2022). Tolerance as a Communicative and Socio-Cultural Strategy of Social Agreements. *Postmodern Openings*, 13(1), 291-312.

<https://doi.org/10.18662/po/13.1/397> (Web of Science).

23. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2019). The Idea of Dignity in Contemporary Scientific Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 2(2), 3-12. <https://doi.org/10.15421/341919>